

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureauonderzoek en boringen aan de
Hennisdijk 2A te Buren (Gld.)**

J. Vanden Borre

ARC-Rapporten 2004-42

Groningen
25 augustus 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van mevrouw Van Sterkenburg uit Buren heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek en boringen uitgevoerd in de gemeente Buren. Op het terrein aan Hennisdijk 2 A, dat volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) in een gebied met een middelhoge archeologische verwachting ligt, wil de eigenaar, mevrouw Van Sterkenburg, een woning en een loods laten bouwen. Deze werkzaamheden bedreigen het mogelijk waardevolle bodemarchief. Het booronderzoek werd op 23 juni 2004 uitgevoerd door drs. J. Pelgrom van Archeowerk en drs. J. Vanden Borre van ARC bv. Hieraan voorafgaand werd een bureauonderzoek uitgevoerd.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzochte terrein ligt aan de Hennisdijk, iets ten westen van Buren (afb. 1). Het terrein wordt op dit moment gebruikt als boomgaard.

1.3 Objectgegevens

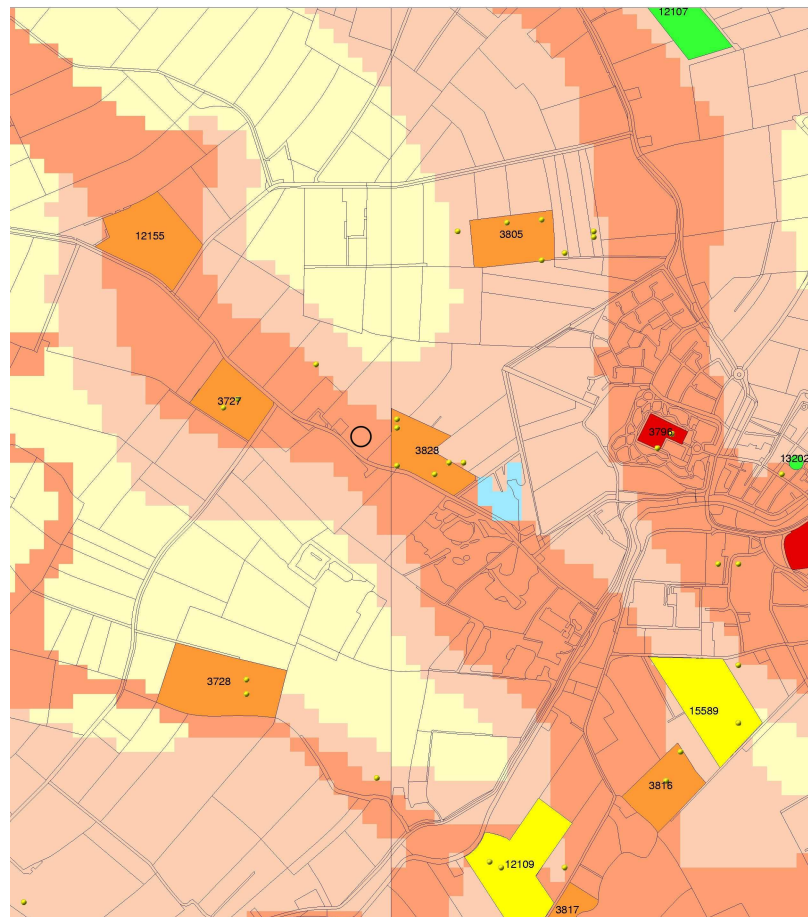
ARC-Projectcode	2004/153
Provincie	Gelderland
Gemeente	Buren
Plaats	Buren
Toponiem	Hennisdijk
Kaartblad	39C
Coördinaten	436.000/149.900
Periode	—
Type object	—
Type bodem	Zware zavel en lichte klei, kalkhoudende poldervaagbodem
Geomorfologie	Opge vulde geul

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om de archeologische waarde van het terrein vast te stellen.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein in totaal zeven boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 2 en bijlage 1). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven, waarbij

Legenda

- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN**
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
- PLAATSNAMEN**
- PROVINCIES**

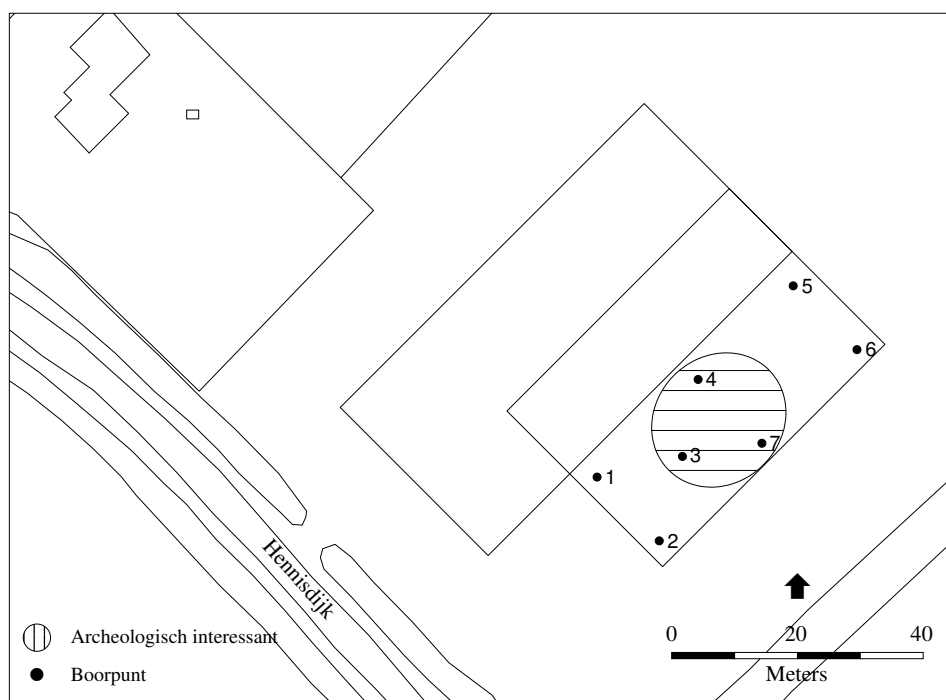
0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied (binnen de cirkel). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 25 augustus 2004.

Afbeelding 2 Overzicht van de boringen (afbeelding B. Schomaker).

is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Daarnaast zijn ook monsters genomen van archeologisch interessante lagen.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was goed, maar hevige regenval bemoeilijkte het werk.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) wordt het onderzoeksterrein aangegeven als een gebied met een hoge archeologische verwachting. Volgens de bodemkaart van Nederland (kaartblad 39 west) ligt op het terrein een kalkhoudende poldervaagbodem met zware zavel en lichte klei. Wat betreft de geomorfologie wordt een opgevlude kreek verwacht (Berendsen & Stouthamer 2001, p. 205). Deze zou in de buurt van het onderzoeksterrein de huidige Hennisdijk volgen. De sedimentatie eindigde rond 3000 BP, waardoor vondsten uit Bronstijd en later niet uitgesloten zijn.

Controle van de Archis-database leerde dat vlakbij het onderzoeksgebied enkele terreinen liggen met een zeer grote archeologische waarde. Het gaat om monumenten 3726, 3727, 3805, 3828 en 12155, stuk voor stuk terreinen waar veel

Romeins aardewerk gevonden is. Monument 3727 is bovendien rijk aan materiaal uit de Bronstijd en IJzertijd en vertoont een lichte verhoging. De terreinen met monumentennummers 3727, 3828 en 12155 liggen bovendien binnen hetzelfde geomorfologisch systeem.

Op het onderzochte terrein zelf, een zeventigtal meters ten oosten van de geplande verstoringen, werden enkele waarnemingen gedaan (waarnemingsnummers 6963–6966). In deze vier gevallen werd telkens IJzertijd- en Romeins aardewerk gevonden.

2.2 Bodemopbouw

Onder de bouwvoor is steeds een dik pakket kleiig overstromingsmateriaal gevonden. Daaronder ligt een zandlaag met een gemiddelde dikte van 20 centimeter. Hieronder ligt opnieuw een kleiig pakket. De diepte waarop het zand is aangetroffen is een belangrijke indicatie voor het verloop van het oude oppervlak; deze diepte verschilt nogal naar gelang de boring.

In de beide boringen aan de straatzijde (boringen 1 en 2) is onder de bouwvoor en de kleiige overstromingspakketten het zand teruggevonden op een gemiddelde diepte van 240 cm onder het maaiveld. Daaronder is opnieuw een kleipakket aangetroffen.

In boringen 3, 4 en 7, die verder van de weg naar het noordoosten zijn gezet, is het zand op een diepte van 70 cm onder het maaiveld gevonden, terwijl in de meest noordoostelijke boringen (boringen 5 en 6) het zand pas op een diepte van 150 cm is aangetroffen.

Op basis van de reeds bekende geomorfologische informatie (Berendsen & Stouthamer 2001, p. 205) en de gegevens van dit booronderzoek kunnen we ervan uitgaan dat de oude kreek zich inderdaad onder de huidige Hennisdijk bevindt. Een parallelle arm van deze kreek bevindt zich hoogstwaarschijnlijk net onder het centrale deel (boringen 3, 4 en 7). De boringen ten noordoosten en zuidwesten bevinden zich ter hoogte van oude oevers van de kreek.

2.3 Vondsten

Tijdens het archeologische onderzoek zijn geen vondsten in de boorkernen aangetroffen. Ook in de monsters, die gezeefd werden over een zeef met maaswijdte van 2 mm, zijn geen archeologische indicatoren gevonden.

3 Conclusies

Zowel uit de geomorfologische als archeologische gegevens van het bureauonderzoek blijkt dat het onderzochte gebied een erg grote archeologische waarde heeft. De resultaten van de boringen sluiten hier niet onverdeeld op aan.

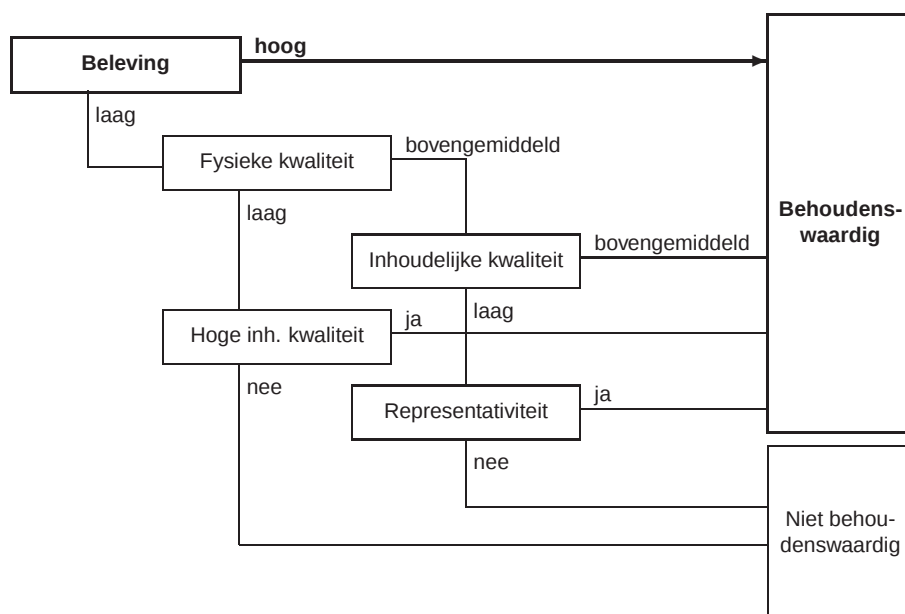
Zo is duidelijk dat de archeologische waarde van het onderzochte terrein niet overal even groot is. Er is een weinig waardevolle zuidwestelijke zone (boringen 1 en 2) en noordoostelijke zone (boringen 5 en 6) waar het zand diep zit en waar oude oevers moeten hebben gezeten.

Daartussen is er een centrale zone, waar het zand heel wat hoger is teruggevonden. Deze zone, een opgevulde geul, kan wel van grote archeologische waarde zijn. Dit deel van het terrein lag namelijk iets hoger dan de rest van het landschap, waardoor het zich beter leent voor bewoning. De overgang van de zandige laag naar de kleiige overspoeling is nogal scherp zodat het mogelijk is dat de (archeologisch interessante) top van het zand weggeslagen is door de latere kleiige overspoelingen.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	2	
conservering	2	
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	2	
informatiewaarde	3	
ensemblewaarde	3	
representativiteit	–	

5 Aanbeveling

Uit de resultaten van de boringen blijkt dat het centrale deel (boringen 3, 4 en 7) van het onderzochte gebied archeologisch interessant is. Hoewel in de boringen geen archeologische indicatoren werden gevonden, moet rekening worden gehouden met het grote aantal terreinen van grote archeologische waarde in de omgeving, binnen hetzelfde geomorfologische systeem.

Omwille van de grote archeologische waarde van het gebied lijkt verder onderzoek noodzakelijk. Vanwege van de kleine omvang van het interessante, centrale deel volstaat een onderzoek door extra boringen uit te voeren door middel van extra boringen met een grotere diameter. Op deze wijze kunnen meer representatieve monsters worden genomen en kan het terrein beter archeologisch worden ingeschat.

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Ks1	klei, zwak siltig	Ks3	klei, sterk siltig	Zs1	zand, zwak siltig
Ks2	klei, matig siltig	Kz3	klei, sterk zandig		
Ca2	matig kalkhoudend	Fe3	sterk ijzerhoudend	Fe1	zwak ijzerhoudend

boring 1					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Ks2		geleidelijk	bruin	Ca2
80	Ks2		geleidelijk	bruingeel	Fe2 Ca2
150	Ks1		scherp	donkergrijs	Fe3 Ca3
240	Ks1		scherp	donkergrijs	Ca3
280					
280	Zs1		scherp	donkergrijs	Ca3
boring 2					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Ks2		scherp	bruin	Ca2
60	Ks2		scherp	donkergrijs	Pl2 Ca2
100	Ks1		scherp	bruingrijs	Fe2 Ca3
180	Ks2		geleidelijk	donkergrijs	Fe2 Ca3
200	Ks2		geleidelijk	bruingrijs	Ca3
230	Ks2		scherp	donkergrijs	
245	Zs1		scherp	donkergrijs	
270	Ks1			bruingrijs	
boring 3					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Ks3		scherp	donkerbruin	Ca2
80	Ks2		scherp	bruingrijs	Ca2
125	Zs1		geleidelijk	geel	Fe1 Ca3 m=300
180	Zs1		geleidelijk	witgeel	Ca3 m=300
260					
260	Zs1			grijs	Ca3 m=300
boring 4					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Ks3		scherp	donkerbruin	Ca2
70	Ks2		scherp	bruingrijs	Ca2
110	Zs1		scherp	bruingeel	Ca3 m=350
120	Ks2		scherp	bruingeel	Fe1 Ca3
160					
160	Zs1			bruingeel	Fe1 Ca3
boring 5					
<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Ks3		geleidelijk	donkerbruin	Ca2
110	Ks3		scherp	donkergrijs	Ca2
160	Ks1		scherp	bruin	Fe2 Ca3 baksteenspikkels
170	Zs1		scherp	bruingrijs	Ca3
190					
190	Kz3			grijs	Ca3

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
45	Ks3		geleidelijk	donkerbruin	Ca2
100	Ks3		scherp	donkergrijs	Ca2
150	Ks1		scherp	bruin	Fe2 Ca3
160					
160	Zs1			bruingrijs	Ca3

boring 7

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Ks3		geleidelijk	donkerbruin	Ca2 baksteenspikkels
50	Ks2		geleidelijk	donkerbruingrijs	Fe3 Ca2
80	Ks2		scherp	bruin	Fe2 Ca2
125	Zs1		scherp	geelbruin	Fe1 Ca3
130	Ks2		scherp	geelbruin	Ca3
150	Zs1			geelbruin	Fe1 Ca3
160					

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachronen context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart